

Slovenski koledarji in koledarniki.

(V 100letni spomin prve Vodnikove in v 50letni spomin prve Bleiweisove „Nove Pratique“ spisal Josip Benkovič.)

„Dober koledar ili koledar spada medju glavne potrebe svake književnosti, koja neće da ostane samotarg (monopol) pojedinih ljudi, nego želi prodreti u narod, u sve stališe, u sve kuće, u svako sàrce. Koledar si zna bi reć sam izmedju svih knjigah prokàrčiti put k svim ljudem; jer teško da ima sada človeka, koj ne bi kad kada u koledar zavirio.“

Oglas o izdavanju obćega zagrebačkoga koledara za god. 1846.

I.

Prve sledove koledarja nahajamo že v najstarejši dóbi. Stari Egipčani so z nekakimi koledarskimi znaki krasili svoje vekovite spome-

nike. Egipčanski koledar so rabili tudi stari Grki in Rimljani, seveda prikrojili so ga po svoje. — Znano je, da je slavni Julij Caesar leta 708. po sezidanju Rima, ali leta 45. pred Krist. rojstvom koledar mnogo popravil, ki se po njem imenuje julijski koledar. Tega je sprejelo tudi krščanstvo. L. 325. so ga škofje na nicejskem cerkvenem zboru uredili v krščanskem duhu.

Ker pa julijski koledar ni bil prav natančen, nastala je pomota v štetvi časa do l. 1582. za celih deset dni. Tedanji papež Gregorij XIII., ki je bil sam učen zvezdoznanec, popravil je temeljito koledar, da poslej ni možna nobena nova zmešnjava. Ta „gregorijanski“ koledar so polagoma sprejeli vsi omikani narodi, le pravoslavni Rusi in nekateri drugi štejejo še po starem julijskem.

Čeprav je koledarstvo samo jako staro, vendar je slovstvo o njem izrastlo precěj pozno. V srednjem veku so koledarje prirejali le redovniki za domačo samostansko rabo. Sestavljali pa so jih za več let vkupe, in ta sestav prilagali redovnemu brevirju in missalu, kakor je še sedaj v navadi.

Prvi koledarnik v ožjem pomenu, kolikor je znano, bil je neki brentanski redovnik Guinklan, ki je živel v 13. stol. Vsako leto je spisal knjižico o lunskih izpremenih s ptujim naslovom: „Diagon almanah Guinklan“, to je „Prerokujoči almanah Guinklanov“. Ljudstvu, kolikor je tedaj znalo čitati, prikupila se je ta knjiga po svoji nenavadni in zato mikavni vsebini. Nazivali so jo ob kratkem „almanah“. Ker se je to delce izvrstno razpečavalo, pojavila

Ladija v ledovju.